

Nemzetközi orgonafesztivál régi szlovákiai hangszereken 1994. augusztus 24–29.

Idén harmadik alkalommal rendeztek Szlovákiában nemzetközi orgonafesztivált történelmi hangszereken. Az első két fesztivál után, amelyeken árvai, lipói és szepességi orgonák szerepeltek, most Nyugat-Szlovákia került sorra. (Az első, 1992-es fesztivál hangfelvételeiből készült lézerlemez 1100,- Ft-os áron szerkesztőségünkön keresztül megrendelhető.)

Annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedekben több régi hangszer lebontottak vagy átépítettek, ezen a vidéken számos történelmi orgona működik kielégítő állapotban. A koncerteken ezek közül két egymanuális és négy kétmanuális szólalt meg, olyanok, amelyek nemcsak képzőművészeti szempontból jelentősek, hanem műszaki megoldásaikat és hangzásukat tekintve is történelmi értékűek, érintetlenek. A hat hangverseny közül három Martin Šaškonak, a XIX. század egyik kiemelkedő hazai orgonaépítőjének hangszereit mutatta be.

A koncerteken három külföldi és három hazai előadó szerepelt: a francia *Aude Heur-*

tematte a berezói evangélikus templomban (Martin Šaško, op. 1. 1834, I/15), a szlovák *Iřma Skuhrová* a mocsonoki r. k. plébániatemplomban (Pažický-testvérek, 1790, II/17), a német *Hans Jürgen Scholze* a bacsfai r. k. plébániatemplomban (? , 1779, II/15), a szlovák *Zlata Suchánková* a hidaskürti plébániatemplomban (Martin Šaško, 1866, I/13), a debreceni *Karasszon Dezső* a diószegi r. k. plébániatemplomban (Martin Šaško, 1866, II/18), valamint a szlovák *Ivan Sokol* a modori r. k. plébániatemplomban (Rieger, op. 15., 1875, II/18).

A koncertek műsora a hangszerek lehetőségeihez alkalmazkodott, így sok olyan mű szólalt meg, amely a szokásos orgonahangversenyeken szinte sohasem hangzik fel.

A sorozat megrendezését a Szlovák Zenei Szövetség és a szlovák kulturális minisztérium anyagi támogatása tette lehetővé, a hangversenyekről a pozsonyi rádió felvételt készített.

Szabó Imre (Pozsony)

Orgonás hírek

Nemzetközi orgonás napok (Internationale Orgeltagung) Brémában (1994. július 30 – augusztus 6.)

A német orgonavilág életében a hangversenyek gazdag kínálata, a színvonalas szaklapok, kiadványok nagy választéka, a különböző egyesületek, szövetségek, vallási szervezetek szakmai rendezvényei folyamatosan törekednek az orgonazene széleskörű megkedveltetésére, az orgonaépítés színvonalának emelésére, a műemlékek megóvására.

Évről-évre nagyszámú érdeklődőt vonz az Orgonabarátok Társaságának (Gesellschaft der Orgelfreunde – GdO) rendezvénye, a *Nemzetközi orgonás napok*. A szervezetet 1951-ben Ochsenhausenben alapították, az északnémet orgonamozgalom egyik ülésén. Az utóbbi években a találkozók központja Hildesheim (1991), Utrecht (1992), Berlin (1993), az idei, 42. rendezvény színhelye pedig a híres hanzaváros, Bréma volt. (Jövőre Weimarban kívánják megtartani.) A több mint 400 résztvevő nagy része Németországból érkezett, de sokan jöttek el a környező államokból és távolabbról is.

A GdO tagjai között vannak orgonával hivatásszerűen foglalkozók, de más hangszerek készítői és művészi ill. műkedvelő szintű megszólaltatói is, nagy részük pedig a legkülönbözőbb foglalkozású orgonarajongó. A társaság jelenlegi elnöke Alfred Reichling, zene-tudós és a zeneoktatás módszertanával foglalkozó egyetemi tanár (az *Acta Organologica* sorozat kiadója), a brémai napokat pedig Hans

Schürfeld elektromérnök, számítógépes szakember szervezte. (A GdO központi folyóirata a negyedévenként megjelenő *Ars Organi*).

Az idei találkozó programjában főleg a legkülönbözőbb korokból és mesterektől származó orgonák megismerése szerepelt egy-egy hangverseny keretében. Több mint húsz orgonát hallhattunk Brémában és környékén. A csúcspont a hamburgi Szent Jakab-templom híres Schnitger-orgonája volt (IV/60, 1693), melynek restaurálását a mai északnémet orgonaépítészet kiemelkedő egyénisége, Jürgen Ahrend végezte 1990–93 között, német és holland szakértők közreműködésével. Bemutatkozott a brémai dóm altemplomában elhelyezett, legújabbban restaurált kis Silbermann-orgona (I/8), több gondosan helyreállított barokk hangszer, de hallottunk a múlt század második felében épült orgonákat (P. Furtwängler, W. Sauer) és az utóbbi évtizedekből származókat is (J. Ahrend, R. von Beckerath, J. Klais, Chr. Lobback stb.) Nagyságuk 30–50 változat között mozog, többnyire három manuállal, mechanikus vezérléssel, csúszkaládákkal készültek; néhol a regisztratúra villamos ill. elektropneumatikus működésű. Találkoztunk villamos vezérlésű traktúrával, valamint kúp- és táskaládával is. Az egyik új hangszer (Cuxhaven) a Cavallé-Coll által alkalmazott, egy-egy művön belül lépcsőzete-

sen – itt három fokozatban – változó szélnyomással működik. Az új orgonák diszponálásában nyitottság tapasztalható a különböző stílusok értékei felé. A minőség szinte kivétel nélkül minden tekintetben igen kiváló.

A nagyszerű hangversenyek közül számunkra kiemelkedett *Elekes Zsuzsa* bremerhaven-lehei szereplése. Voltak négykezes előadások, hallottunk orgonát trombitával, szolóénekekkel, egy alkalommal pedig orgonát zongorával. A brémai dómban tartott megnyitón négy pozitív orgona együttesére írt művek hangzottak fel, közülük kettő XVIII. századi szerzőtől, egy pedig mai mű ősbemutatója volt.

Szakmai részletekbe mélyedő, tudományos igényű előadásokra ezeken a találkozókön kevésbé kerülhet sor, ilyenek inkább a Német Orgonaépítőmesterek Szövetsége (Bund Deutscher Orgelbaumeister – BDO) profiljába tartoznak. Ezúttal három, érdekes, közvetlen légkörű ismertető előadás hangzott el különböző típusú orgonákról ill. azok restaurálásának kérdéseiről. Az egyik hamburgi előadás a német orgonamozgalmat zászlóvivőjéről, Hans Henny Jahnnról, az általa tervezett emlékezetes orgonáról és annak restaurálásáról szólt; ez a hangszer bemutató koncertet vezette be. Az orgona 1931-ben épült a hamburgi Lichtwark-Schule aulája részére. Egyike az első mechanikus csúszkaladás, barokk ihletésű eszázadi hangszereknek, de a hárommanuális, huszonöt változatú hangszer nem a történeti típus merev utánezata. A pneumatikus regisztraturájú orgonát először 1957-ben újították fel; mai állapotában, elektromos regisztraturával, 1991 óta áll a hangszer.

Ugyancsak ismertették a hamburgi Szent Jakab-templom már említett nagy orgonájának restaurálását, melynek során, mint el-

hangzott, rendkívüli gonddal törekedtek az eredeti hangzás, szerkezet és homlokzat helyreállítására; a megfelelő kihangzás érdekében az időközben kiszélesített karzatot az eredeti méretűre visszabontották, és a szükséges énekkari férőhelyet egy új faemelőnyen biztosították.

Figyelemre méltó volt a brémai dómban a négymanuális, 102 változatú Sauer/Walcker-orgona 1995–96-ra tervezett restaurálásának ismertetése *Christian Scheffler* (Frankfurt/Oder) orgonaépítőtől. A hangszer eredetileg Wilhelm Sauer, korának egyik kiemelkedő egyénisége építette 1894-ben (III/65) pneumatikus kúpládás szerkezettel. Az orgonát a mester utódai a neobarokk orgonamozgalmat szellemében 1939-ben bővítették (IV/99), az újabb regiszterek táskaládákra kerültek. Végül a háborús károk helyreállítása során Walcker dolgozott a hangszeren (IV/102, villamos vezérlés, új homlokzat). A műemlékorgona rekonstrukciójának főbb elvei: Sauer romantikus koncepciójának visszaállítása, mely egy négymanuális, 99 változatú hangszerben él tovább; a Sauer-féle változatok (1894) mind az eredeti kúpládákra kerülnek, a későbbi sorok (1939) részére új szelládák épülnek, ezek az egységesség kedvéért ugyancsak kúprendszerűek lesznek. Az elektropneumatikus vezérlésű orgona új játszóasztalt kap. A régi sípsorok egy részét Sauer menzúrái szerint újonnan kell elkészíteni, s a homlokzat is átalakul, de még eldöntetlen, hogy a Sauer által átvett régi kialakításban (1849, Schulze) vagy új tervek szerint.

A rendezvényen meghívottként vettünk részt Angster Judittal, aki orgonaakusztikai kutatásait férjével együtt Németországban folytatja.

Angster József, Pécs

„Műemlékorgonák konzerválásának és restaurálásának gyakorlati problémái”

címmel a Magyar Egyházzenei Társaság és a Magyar Nemzeti Múzeum 1994. október 13–15. között szemináriumot rendezett orgonaépítők és a szakértői munkában már járatos orgonisták részére. A kurzus meghívott előadói *Klaus Gernhardt* (Lipcse) és *Kristian Wegscheider* (Drezda) neves német orgonarestaurátorok voltak. Magyarországon még nincs hangszerrestaurátor-képzés, így az orgonaépítők csak kurzusokon szerezhetnek ilyen irányú ismereteket. Rendszeres továbbképzésük azonban talán a legfontosabb – minden elvi nyilatkozatnál jelentősebb – eszköze a műemlékorgonák védelmének, hiszen a munkálatoikat nekik kell elvégezniük. A tanfolyam iránt nemcsak idehaza mutatkozott nagy érdeklődés, azon egy pozsonyi és egy nagyváradi orgonaépítő is részt vett. Az érdekelt intézmé-

nyek pedig a költségek fedezésével, hely biztosításával és egyéb szervezési segítséggel tanúsították, hogy fontosnak tartják az ügyet. A kurzus megrendezését a Fővárosi Önkormányzat Kulturális Bizottságának Zenei Alapja, a Magyar Egyházzenei Társaság, a Magyar Nemzeti Múzeum, a MTA Zenetudományi Intézete, a Művelődési Minisztérium és az Országos Műemlékvédelmi Hivatal jelentős anyagi támogatása tette lehetővé.

A kurzuson megjelent a francia kulturális minisztérium éppen Budapesten tartózkodó munkatársa, aki az Európa Tanács megbízásából a műemlékorgonák védelmének helyzetéről készített felmérést az európai országokban.

A tanfolyam első két napjának helyszíne a budapesti *Kacs Gyula Faipari Szakmunkásképző Intézet* volt, mely előadóteremt és egyik műhe-

lyét díjmentesen bocsátotta rendelkezésre, valamint igazi vendéglátói szívéllyel gondoskodott a program zökkenőmentes lebonyolításáról. Mivel három nap alatt többéves képzésre is elegendő anyagot lehetetlen átadni, az előadók esettanulmányokon keresztül elsősorban a restaurátori szemléletet igyekeztek megismertetni, valamint a mindennapi gyakorlat legfontosabb feladataira összpontosítottak.

A második napon a pneumatikus orgonáról, a századforduló jellegzetes romantikus hangszeréről tartott előadást *Christian Scheffler* orgonaépítő, aki meghívás nélkül, saját költségén, az ügy iránti elkötelezettségéből utazott hozzánk az Odera melletti Frankfurtból. (Ő a romantikus orgonák specialistájaként a közelmúltban restaurálta a lipcsei Tamás-templom hangszerét.) A nap bemutatóval zárult: egy kis orgonán – pozitívan – a hallgatóság különféle historikus hangolásmódokkal ismerkedett meg.

A kurzus az utolsó napon a pesti *Hermina-kápolnában*, majd délután a *Fasori református templomban* folytatódott. A résztvevők egy múlt századi mechanikus ill. egy századeleji pneumatikus orgona restaurálási koncepcióját beszéltek meg. E nap eseményei közül ki kell emelni Kristian Wegscheider orgonaépítő bejelentését: a Hermina-kápolna orgonájának szakszerű restaurálásához saját költségén biztosítja az új, kb. százezer forintos orgonamotort. Hasonlóképp nagy örömet szerzett a jelenlevőknek az az odaadó vendéglátás, amelyben a fasori református gyülekezet két lelkésznöje részesítette az egybegyűlteket.

A tanfolyam hasznosságát, a részt vett húsz orgonaépítő és orgonaművész érdeklődését, nyitottságát tapasztalva a szervezők (*Gát Eszter* muzeológus, hangszerrestaurátor, 1995. január 1-től a lipcsei Hangszertörténeti Múzeum igazgatónöje és *Enyedi Pál*) jövőre a továbbképzés folytatását ígérik.

Enyedi Pál

Orgonahangversenyek a Deák téren

Sajnálatos módon lapzártáig csupán *Trajtler Gábor*, a Deák téri orgonakoncertek szervezője küldte el az első negyedévről szóló értesítést. Eszerint január 29-én du. 6-kor *Alföldi-Boruss*

Csilla; február 26-án du. 6-kor *Lozsányi Tamás*, március 19-én du. 6-kor egy *svéd evangélikus kamarazenekar*, 26-án du. 6-kor *Varga Petra* hangversenyezett ill. hangversenyeztek (X)

Gárdonyi-mesterkurzus – Győr, 1995. április 3–4.

Gárdonyi Zsolt, a würzburgi Zeneművészeti Főiskola professzora 1995. április 2-án, vasárnap 18 órákor hangversenyt ad a győri Szentlélek-templom orgonáján.

Kétnapos mesterkurzusán édesapja, Gárdonyi Zoltán, illetve saját orgonaműveit fogja tanítani. A résztvevők az alábbi művek egyikét (vagy ezek egyes tételeit) készíthetik elő:

Gárdonyi Zoltán (1906–1986): Három orgonakorál (ReZeM-kiadás), Partita „Veni Creator Spiritus” (EMB-kiadás), Sonata tertia (EMB-kiadás), Iászóli legenda;

Gárdonyi Zsolt (* 1946): Tíz korálimprovizáció, Preludio con fuga, „Ó Krisztusfő, sok sebbel” (O Haupt voll Blut und Wunden), orgonakorál, „Tarts meg, Urunk, szent igédben” (Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort), meditáció (valamennyi mű kiadója: Mösel Verlag, Wolfenbüttel). A fenti művek a budapesti, illetve a debreceni Zeneművészeti Főiskola könyvtárában is megtalálhatók.

A győri mesterkurzus közvetlen felkészülése lehetőséget nyújt arra az orgonaversenyre, amely 1996 tavaszán, Gárdonyi Zoltán születésének kilencvenedik, halálának tizedik évfordulója alkalmából országos szinten kerül megrendezésre. Ez az 1996-os GÁRDONYI ZOLTÁN EMLÉKVERSENY valamennyi magyar főiskola és konzervatórium orgona-tan szakos növendéke számára nyitva fog állni.

További felvilágosítás és jelentkezés: Hoffmann László, Zeneművészeti Szakközépiskola, 9022 Győr, Rákóczi u. 57. Telefon: 96-329-742 vagy 96-418-701.

Helyreigazítás

Lapunk I/4. számának 509. oldalán a Walcker-kollokviumról készült tudósításból kimaradt a dátum: 1994. május 27–28.

Egyházzene-oktatás a budapesti Weiner Leó Zeneművészeti Szakközépiskolában

Az 1992/93-as tanévben a budapesti Weiner Leó Zeneművészeti Szakközépiskolában egyházzene tanszak indult. A tanszak hallgatói

középszintű közismereti és zenei kötelező tantárgyak mellett főszakként heti átlagosan 4–5 órában egyházzenei tárgyakat tanulnak